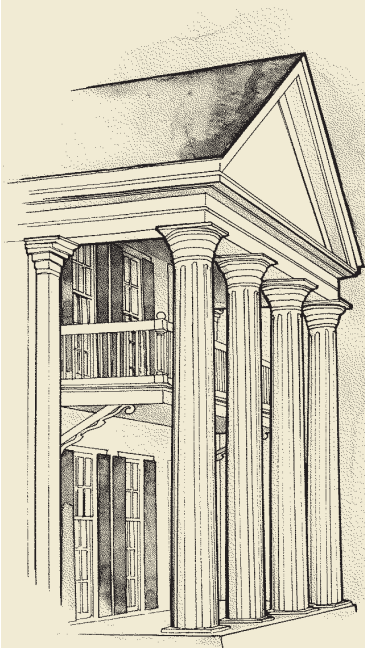

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ
ΜΠΕΤΥ ΡΑΜΦΟΥ
ΚΙΚΗ ΚΟΝΤΟΜΗΝΑ
ΕΛΕΝΗ ΤΣΑΜΙΛΗ

Ἄ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν,
ταῦτα ποιούντες μανθάνομεν

www.poukamisas.gr

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος

Η συνεχής εκπαίδευση και αξιολόγηση των καθηγητών και ο συντονισμός όλων των διδασκόντων με ενιαίο πρόγραμμα και στρατηγική εξασφαλίζονται μέσω του ρόλου:

- Του ανά ειδικότητα Ακαδημαϊκού Υπευθύνου, ο οποίος αναλαμβάνει τον έλεγχο και το συντονισμό όλων των καθηγητών της ειδικότητάς του
- Του Δ/ντή Ακαδημαϊκού, ο οποίος μεταφέρει την εκπαιδευτική πολιτική των φροντιστηρίων στους Ακαδημαϊκούς Υπευθύνους

 φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ (ΕΝΟΤΗΤΕΣ 2η και 3η)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Με ποιο τρόπο επιχειρεί ο Αριστοτέλης στη 2η ενότητα να καταδείξει τη σχέση της ηθικής αρετής με την ηθική πράξη;
2. «Μαρτυρεί δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν» (ΕΝΟΤΗΤΑ 3η): Ποιο είναι το κύριο έργο της πολιτείας, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, και πώς υλοποιείται;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Ο Αριστοτέλης ήδη από την 1η ενότητα διατύπωσε τη θέση του για τις ηθικές αρετές, υποστηρίζοντας ότι αποτελούν επίκτητες και όχι έμφυτες ιδιότητες. Στη 2η ενότητα ενισχύει με μια πρόσθετη απόδειξη τη θέση του αυτή. Η θεμελίωσή της στηρίζεται στη διάκριση των εννοιών «δύναμις» και «ένεργεια». Ως «δύναμιν» ο Αριστοτέλης εννοεί τη δυνατότητα κάθε πράγματος ή όντος να γίνει ή να κάνει κάτι, ενώ ως «ένεργειαν» την πραγμάτωση της δυνατότητας αυτής. Με βάση την παραπάνω εννοιολογική διάκριση ο αποδεικτικός συλλογισμός του Αριστοτέλη αναφορικά με τον επίκτητο χαρακτήρα των ηθικών αρετών αναπτύσσεται ως εξής: α. Σε όσες ιδιότητες του ανθρώπου είναι έμφυτες, όπως για παράδειγμα η όραση και η ακοή, προηγείται χρονικά η «δύναμις» και ακολουθεί η «ένεργεια». Ο άνθρωπος φέρει μέσα του την ενδιάθετη δυνατότητα να δει ή να ακούσει και στη συνέχεια προχωρά στην άσκηση των αντίστοιχων λειτουργιών, β. τις ηθικές αρετές ο άνθρωπος τις αποκτά με τον εθισμό, με τη συνεχή τέλεση ηθικών πράξεων. Γίνεται, για παράδειγμα, δίκαιος με την τέλεση δίκαιων πράξεων, ανδρείος με την τέλεση ανδρείων πράξεων κ.ο.κ. Αυτό σημαίνει ότι στις συγκεκριμένες ιδιότητες προηγείται χρονικά η «ένεργεια» και έπεται η «δύναμις». Επομένως, οι ηθικές αρετές δεν ανήκουν στην κατηγορία των έμφυτων ιδιοτήτων. Ο φιλόσοφος, θέλοντας να κάνει πιο κατανοητό τον συλλογισμό του, χρησιμοποιεί την αναλογία. Έτσι, παραλληλίζει τον τρόπο απόσκτησης των ηθικών αρετών («λαμβάνομεν») με εκείνον της εκμάθησης των πρακτικών και των καλών τεχνών («μανθάνομεν»). Δίνει το παράδειγμα του οικοδόμου και του κιθαριστή, οι οποίοι κατακτούν την τέχνη τους μέσα από την επαναληπτική τέλεση των αντίστοιχων ενεργειών («οικοδομούντες οικοδόμοι γίνονται και κιθαρίζοντες κιθαρισταί»). Κατ' ανάλογο τρόπο κατακτώνται και οι ηθικές αρετές, με την τέλεση πράξεων που προσιδιάζουν σε αυτές.

2. Συνεχίζοντας στην 3η Ενότητα την προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τον επίκτητο χαρακτήρα των ηθικών αρετών, ο Αριστοτέλης αναφέρεται στο έργο των νομοθετών και των διδασκάλων σε μια πολιτική κοινωνία. Ο φιλόσοφος θεωρεί ως ένα από τα σπουδαιότερα έργα της πολιτείας το παιδευτικό, που υλοποιείται κυρίως με τους νόμους και την παιδεία. Έτσι, λοιπόν, τονίζει ότι πρώτιστο μέλημα και επιδίωξη κάθε νομοθέτη είναι η ηθική αρτίωση των πολιτών, που πραγματώνεται με τον εθισμό τους μέσω των νόμων στην εκδήλωση συγκεκριμένων, κοινωνικά αποδεκτών συμπεριφορών («οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς»). Ο βαθμός επίτευξης αυτού του στόχου καθορίζει και τη συνολική αξία του έργου του νομοθέτη, καθώς και την ποιότητα του πολιτεύματος που αυτός συνέταξε («πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης»). Αξίζει να σημειωθεί ότι για τους στοχαστές της αρχαίας Ελλάδας η ηθική ήταν στενά συνυφασμένη με την πολιτική, καθώς δεν σχετιζόταν μόνο με την ατομική αλλά και με τη συλλογική, δηλαδή την πολιτική, δράση και αποτελούσε στόχο του ορθού πολιτεύματος. Επίσης, ο Αριστοτέλης, ακολουθώντας τη συλλογιστική πορεία των προηγούμενων ενοτήτων, διατυπώνει την άποψη ότι η γένεση και η φθορά κάθε ηθικής αρετής οφείλεται στον τρόπο που αυτή ασκείται, όπως συμβαίνει και με τις τέχνες («Ἐπι ἐκ τῶν αὐτῶν ... ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη»). Και στη συγκεκριμένη περίπτωση ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί τα παραδείγματα του οικοδόμου και του κιθαριστή, για να καταλήξει στη άποψη ότι ο τρόπος άσκησης μιας τεχνικής δεξιότητας καθορίζει και την ποιότητα του ασκούμενου ως τεχνίτη. Επομένως, οι συγκεκριμένες ιδιότητες είναι επίκτητες και όχι έμφυτες. Άλλωστε, αν ήταν έμφυτες, δεν θα χρειαζόταν ο διδάσκαλος, για να διδάξει σε κάποιον, μέσω της άσκησης, μια τέχνη («Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν ... ἀγαθοὶ ἢ κακοὶ»). Με τον τρόπο αυτό ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει τη συμβολή της παιδείας στην απόκτηση δεξιοτήτων και ικανοτήτων από τον κάθε άνθρωπο.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αισχίνου, Κατὰ Τιμάρχου, 167-168

Τὸ μὲν γὰρ εἰς τὸν Φίλιππον τῷ λόγῳ πλημμελεῖν ἄμαθές μὲν καὶ ἄκαιρον, ἔλαττον δ' οὐ μέλλω λέγειν ἁμάρτημα· ὁμολογούμενως γὰρ εἰς ἄνδρα, καίπερ οὐκ ὦν αὐτὸς ἄνθρωπος, τὰς βλασφημίας ποιήσεται· ὅταν δὲ ταῖς εἰς τὸν παῖδα πεπραγματευμέναις μεταφοραῖς ὀνομάτων αἰσχρὰς ὑποψίας παρεμβάλλῃ, καταγέλαστον τὴν πόλιν ποιεῖ. Ὡς γὰρ τὰς ἐμὰς εὐθύνας βλάπτων, ἄς ὑπὲρ τῆς πρεσβείας μέλλω δίδόναι, φησὶ με, ὅτ' αὐτὸς πρώην ὑπὲρ τοῦ παιδὸς Ἀλεξάνδρου διεξήει, ὡς ἔν τῳ πότῳ ἡμῶν καθαρίζοι καὶ λέγοι ῥήσεις τινὰς καὶ ἀντικρούσεις πρὸς ἕτερον παῖδα, καὶ περὶ τούτων ἂ δὴ ποτε αὐτὸς ἐτύγχανε γιγνώσκων πρὸς τὴν βουλὴν ἀπεφῆνατο, οὐχ ὡς συμπρεσβευτήν, ἀλλ' ὡς συγγενὴ τοῖς εἰς τὸν παῖδα σκώμμασιν ἀγανακτῆσαι.

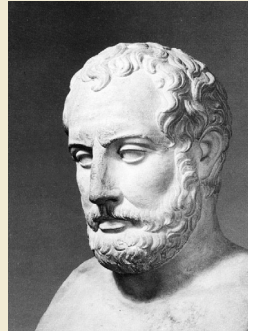
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να αποδώσετε το απόσπασμα στη νέα ελληνική.
2. Να γράψετε το ζητούμενο τύπο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
ἄκαιρον: την ονομαστική ενικού στο θηλυκό γένος
ἔλαττον: τον υπερθετικό βαθμό του επιρρήματος
τὰς ἐμὰς: τη δοτική πληθυντικού του αρσενικού γένους στο β' πρόσωπο και για έναν κτήτορα
τοῦ παιδός: τη γενική πληθυντικού
τοῖς σκώμμασιν: την ονομαστική ενικού
ποιήσεται: το γ' ενικό ευκτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή
δίδοναι: το β' ενικό προστακτικής αορίστου β' στην ενεργητική και μέση φωνή
φησὶ: το απαρέμφατο ενεστώτα και τη μετοχή του ίδιου χρόνου στην ονομαστική ενικού του αρσενικού γένους
λέγοι: το β' ενικό προστακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή
ἀπεφῆνατο: το γ' πληθυντικό οριστικής και προστακτικής παρακειμένου στην ίδια φωνή
3. **τὸ πλημμελεῖν, καταγέλαστον, με, γιγνώσκων, τοῖς σκώμμασιν, ἀγανακτῆσαι:** Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τις συγκεκριμένες λέξεις.
4. Να εντοπίσετε τον υποθετικό λόγο που λανθάνει στο κείμενο, να γράψετε την υπόθεση και την απόδοσή του και να επισημάνετε το είδος του.
5. **οὐκ ὦν:** Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τη μετοχή και να τη μετατρέψετε στην αντίστοιχη δ/α πρόταση.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

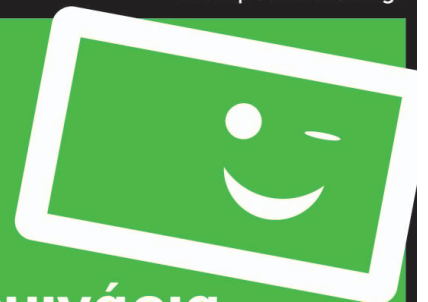
1. Το να προσβάλλει λοιπόν με τα λόγια του τον Φίλιππο είναι βέβαια βλακώδες και παράκαιρο, είναι όμως μικρότερο από το σφάλμα που πρόκειται να αναφέρω· γιατί κατά γενική ομολογία θα εκτοξεύσει τις ύβρεις του εναντίον ενός άνδρα, παρόλο που ο ίδιος δεν είναι άνδρας. Όταν όμως με περιστροφές και ευφημισμούς παρεμβάλλει στην ομιλία του διάφορες αίσχρες υπόνοιες σε βάρος του γιου του Φιλίππου, τότε κάνει την πόλη μας καταγέλαστη. Διότι με την ιδέα ότι δυσχεραίνει για μένα τη διαδικασία απόδοσης ευθυνών, που πρόκειται να υποστώ σχετικά με την πρεσβεία, λέει ότι, όταν ο ίδιος παλαιότερα μιλούσε στη βουλή για τον νεαρό Αλέξανδρο και ανέφερε διεξοδικά πως σε κάποιο συμπόσιό μας έπαιξε κιθάρα και τραγουδούσε ορισμένα τραγούδια αλλά και απαντούσε σε εκείνα που έλεγε ένα άλλο παιδί, και γενικά εξέθεσε όσα τύχαινε να γνωρίζει για τον Αλέξανδρο, εγώ τάχα εξοργίσθηκα για όσα χλευαστικά είπε εναντίον αυτού του παιδιού, όχι ως μέλος της πρεσβείας, αλλά σαν να ήμουν συγγενής του.
2. **ἄκαιρον:** ἡ ἄκαιρος
ἔλαττον: ἐλάχιστο
τὰς ἐμὰς: τοῖς σοῖς
τοῦ παιδός: τῶν παίδων
τοῖς σκώμμασιν: τὸ σκῶμμα
ποιήσεται: ποιῶν
δίδοναι: δός, δοῦ
φησὶ: φάνα, φάσκων
λέγοι: εἰπέ
ἀπεφῆνατο: ἀποπεφασμένοι εἰσί(ν), ἀποπεφάνθων ἢ ἀποπεφάνθωσαν
3. **τὸ πλημμελεῖν:** ἐναρθρο ἀπαρέμφατο, υποκείμενο στο ἐννοούμενο ρ. ἐστὶ
καταγέλαστον: κατηγορούμενο στο «τὴν πόλιν» μέσω του συνδετικού ρ. ποιεῖ
με: υποκείμενο στο ἀπαρέμφατο «ἀγανακτῆσαι» (ἑτεροπροσωπία)
γιγνώσκων: κατηγορηματικὴ μετοχὴ ἐξαρθρωμένη ἀπὸ το ρ. ἐτύγχανε, συνημμένη στο ἐννοούμενο υποκείμενό του («Δημοσθένης»)
τοῖς σκώμμασιν: δοτικὴ τῆς αἰτίας ἀπὸ το «ἀγανακτῆσαι»
ἀγανακτῆσαι: εἰδικὸ ἀπαρέμφατο, αντικείμενο στο ρ. φησὶ
4. «ὅταν δὲ ... τὴν πόλιν ποιεῖ»: Ἡ ὑπόθεση ἐντοπίζεται στὴ δ/α χρονικο-υποθετικὴ πρόταση (ὅταν παρεμβάλλῃ) καὶ ἡ ἀπόδοσι στὸ ρ. ποιεῖ (οριστικὴ ἐνεστώτα) τῆς κύριας πρότασης τῆς ἡμιπεριόδου. Ὁ υποθετικὸς λόγος δηλώνει τὴν ἀόριστη ἐπανάληψη στὸ παρὸν καὶ στὸ μέλλον.
5. **οὐκ ὦν:** ἐπιρρηματικὴ ἐναντιωματικὴ μετοχὴ, συνημμένη στο ἐννοούμενο υποκείμενο «Δημοσθένης» τοῦ ρ. ποιήσεται. Ἀναλύεται σε δευτερεύουσα ἐναντιωματικὴ πρόταση: εἰ καὶ οὐκ ἐστὶ(ν).

ΑΙΣΧΙΝΗΣ
(390-314)

Αθηναῖος ῥήτορας ἀπὸ τοὺς πλέον ὀνομαστοὺς γιὰ τὴ δεινότητά καὶ τὴν ἀντιπαλότητά του μετὰ τὸν Δημοσθένη. Οἱ δύο ῥήτορες εἶχαν πάρει μέρος στὴν πρεσβεία τῶν Αθηναίων πρὸς τὸν Μακεδόνα βασιλιά Φίλιππο τὸν Β'. Τότε εἶχαν ἐνταχθεῖ καὶ οἱ δύο στὴν παράταξη ποὺ ἀντιμάχονταν τὸν Φίλιππο καὶ τὴν ἐπιλογὴν του. Ἀργότερα, ὅμως, ὁ Αἰσχίνης ἀλλάξε στρατόπεδο, ἐντάχθηκε στὴ «παράταξη» τοῦ Ἰσοκράτη, πῆρε τὸ μέρος τοῦ Φιλίππου καὶ στάθηκε ἀπέναντι στὸν Δημοσθένη. Ὁ Δημοσθένης τοῦ προσέψε τὴν κατηγορία τῆς δωροδοκίας ἀπὸ τὸν Μακεδόνα βασιλιά καὶ τὸν ἐπετίμησε δημόσια γιὰ τὴν ταπεινὴ καταγωγὴ τῆς μητέρας του. Τότε ὁ Αἰσχίνης γιὰ νὰ υπερασπιστεῖ τὸν εαυτὸ τοῦ ἐγράψε τὸν λόγο «κατὰ Τιμάρχου». Ἡ διαμάχη τῶν δύο ῥητόρων κορυφώθηκε σὲ πολιτικὴ δίκη, ὅπου ὁ Αἰσχίνης ἐκφώνησε τὸν λόγο «κατὰ Κτησιφώντος» ἀλλὰ ἠττηθεῖς ἀπὸ τὸν Δημοσθένη αυτοεξορίστηκε στὴ Ρόδο, κατόπιν στὴ Σάμο καὶ ἀργότερα στὴ Μικρὰ Ἀσία, ὅπου ἰδρύσε διδασκαλεῖο καὶ δίδασκε ῥητορικὴ καὶ σοφιστικὴ φιλοσοφία.

www.poukamisas.gr

Σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικού προσωπικού

Ἡ διοργάνωση σεμιναρίων ἔχει στόχο τὴν ἐπιμόρφωση τῶν εκπαιδευτικῶν σὲ θέματα κυρίως διδακτικῶν προσεγγίσεων τοῦ γνωστικοῦ τους αντικειμένου.

Τὸ περιεχόμενο τῶν σεμιναρίων γιὰ κάθε μάθημα περιλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα:

- Ἀνάλυση τῆς διδακτέας ὕλης τοῦ ἐν λόγω μαθήματος
- Διαδραστικὴ ἐπεξεργασία τῆς θεωρίας καὶ τῶν ασκήσεων μέσω τοῦ διαλόγου καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων καὶ σχολιασμῶν

 φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ